

Els Pastorets de Folch i Torres, centenari d'una tradició (1916-2016)

Els orígens dels pastorets són antics, es remunten a l'edat mitjana, en representacions fetes a les esglésies amb motiu de les celebracions litúrgiques de Nadal. Posteriorment es prohibeixen als temples, però, fruit de l'arrelament popular, perviuen com un tret del costumari català. Autors dilectants i professionals n'han escrit, es coneixen versions literàries d'en Pitarrà, Verdaguer, Ruyra...

El 1947, Josep Pla rememorava alguns dels pastorets més famosos, però destacava els de Josep M. Folch i Torres (1880-1950): "Cada temps ha tingut el seu Molière de Pastorets, i en aquest moment el geni d'aquesta classe de representacions és el senyor Folch i Torres, del teatre del carrer Hospital."

Aquests pastorets s'havien estrenat al Coliseu Pompeia, de Barcelona, el 24 de desembre de 1916. Des d'aleshores, les trifulgues dels rabadans Lluquet i Rovelló amb les forces infernals han acompanyat i acompanyen encara un segle més tard el públic de molts teatres catalans.

Folch i Torres va crear un clàssic, que defineix al seu pròleg: "El llenguatge casolà i planer en què apareix escrita l'obra, els anacronismes que s'hi troben, la infantilitat de la minsa trama, la bona jeia del personatge, el tarannà dels dimonis, tot us dirà bé prou que en escriure aquesta obra, més que els sants textos i les històriques referències, m'han fet de guiatge la bona olor de la molsa humida i del suro florit i l'encís de la clàssica caseta de pessebre..."

Eduard Botanch Albó

Catàleg Col·lectiu del Patrimoni Bibliogràfic de Catalunya

1. Altres pastorets

Els Pastorets de Folch i Torres són els més representats al país, seguits a força distància pels de Pàmies, Pitarrà, Picas, Millà... Els textos més populars provenen de finals del segle XIX o principis del XX, però aquest gènere del teatre català manté la vitalitat, amb treballs d'autors actuals.

Lluís Suñer i Casademunt. *Los pastorcillos en Belen, ó sea, El nacimiento de Jesu-Christo*. Igualada: Impr. de Joaquin Jovér, 1844. Top.: Tus-8-2831

Jaume Piquet. *¡La infancia de Jesucrist! ó'ls Pastorets en Betlehem*. Barcelona: Estampa de Luis Tasso, 1871. Top.: 6-IV-14/17

Frederic Soler, "Pitarrà". *Lo bressol de Jesús*. Barcelona: Tip. de Simon Alsina y Clos, 1893. Top.: Rull 1356-8º

Jacint Verdaguer. *Adoració dels pastors*. 1901. Manuscrit. Top.: Ms. 2156

Ramon Pàmies. *L'estel de Nazareth*. Barcelona: Establ. Tip. de "La Hormiga de Oro", 1903. Top.: A 411

Francesc Gay. *El Nadal de les pastores: quadrets escènics per a noies soles*. Girona: Imp. y Enc. "La Editorial Gerundense", 1916. Top.: Rull 687-8º

Lluís Millà. *El naixement de Jesús, o, Els pastorets catalans (Borrego i Carquinyoli)*. Barcelona: Llibr. Millà, [1932 o post.]. Top.: Rull 985-8º

Els pastorets: teatre popular. Barcelona: Selecta, 1952. Recull de pastorets de J. Piquet, de B. Ferrà, de M. Enrich, de J. Ruyra, i de R. Llates. Top.: Foi-8-3603

Francesc A. Picas. *La flor de Nadal*. Tàrraga: Imp. F. Camps Calmet, 1959. Top.: Rull 1183-8º

Enriqueta Capellades. *Els pastorets del ferrer Magí*. Barcelona: La Galera, 1982. Top.: AtS-8-C 118/46

Lluís Ma Vilarrubias i Codina. *Ovnis i dimonis, els pastorets del Casal Claret*. Barcelona, 1985. Prospecte. Top.: IV (10) C 1980-1988

Josep Inglés i Roca. *Els pastorets irreverents*, 1996. Fotocòpia de mecanoscrit. Top.: 2013-4-C 63/4

Josep M. Ballarín. *Els pastorets de Gòsol*. Barcelona: Dèria, 2006. Top.: 2009-8-21949

Xavier Bru de Sala. *Objectiu pastorets: els pastorets del segle XXI*. Lleida: Pagès, 2008. Top.: 2009-8-13530

2. L'obra per a infants de Josep M. Folch i Torres

"Vaig reclamar per a Josep M. Folch i Torres, per sobre del valor essencialment literari discutible sempre, la glòria indiscutible d'haver fet de veritable mestre a tota una generació de catalans, que potser mai portarà a sobre la taca de cap claudicació" (del dramaturg Adrià Gual, 1927)

Josep M. Folch i Torres. *Aventures extraordinaries den Massagràn*. Barcelona: J. Baguñá, 1910. Top.: I-Verrié 90-12º

—. *Aventures den Bolava en el país dels xinos*. Barcelona: Joseph Baguñá, 1912. Top.: I-Verrié 94-12º

—. *El drama de sota terra*. Barcelona: J. Baguñá, 1916. Top.: I-Verrié 106-12º

—. "Pàgines viscudes", secció de la revista *En Patufet*. Barcelona, 1904-1973. Correspon al núm. 899 (25 juny 1921). Top.: P.P. 1600-1625 (1904-1937)

—. *El miracle de Nadal: conte nadalenc en un acte*. Barcelona: Baguñá, 1923. Top.: 2012-12-C 4/18

—. *Carta a l'editor Josep Baguñá*. Plegamans, 27 juny 1922. Manuscrit. Top.: Ms. 9089/7

—. *La família del capità Delmar*. Barcelona: Josep Baguñá, 1923. Top.: I-Verrié 98-12º

—. *La Ventafocs*. Barcelona: [Mentora], 1926. Top.: I-Verrié 214-8º

—. *L'auca d'en Patufet*. Barcelona: Llibr. Bonavía, 1929. Top.: Rull 469-8º

—. *El rei que no reia*. Barcelona: Llibr. Bonavía, 1931. Top.: Rull 497-8º

—. *Flordemiel, o, Por su trono y por su vida*. Barcelona: Miva, [1945?]. Top.: 2013-8-8906

3. Les edicions dels Pastorets o L'adveniment de l'Infant Jesús

"De totes les versions que hi ha, Folch i Torres va saber trobar la fórmula exacta: la confrontació del bé i el mal, però al mateix temps amb molt sentit de l'humor. Això el fa especialment potent tant des del punt de vista dramàtic com, sobretot, des del punt de vista de comunicació amb l'espectador" (del director Sergi Belbel, 2016)

Josep M. Folch i Torres. *Els pastorets, o, L'adveniment de l'Infant Jesús: espectacle en cinc actes i un pròleg*. Barcelona: S. Bonavía, 1919. Top.: Rull C 7/35-4º

—. *Els pastorets, o, L'adveniment de l'Infant Jesús: espectacle en cinc actes, dividits en divuit quadres*. Barcelona: Baguñá, 1922. Top.: 2005-8-19774

—. *Els pastorets, o, L'adveniment de l'Infant Jesús: espectacle encincactes*. Barcelona: Llibreria Bonavía, 1929. Top.: Rull 470-8º

—. *Els pastorets, o, L'adveniment del Messies: espectacle en cinc actes, dividit en 17 quadres*: arreglat per al Centre Social Terrassa. [Terrassa, 193-?]. Top.: Rull 2120-8º

—. *Els pastorets, o, L'adveniment de l'Infant Jesús: espectáculo en cinco actos y diecisiete cuadros: versión original catalana*. Barcelona: Miva, [194-?]. Top.: Rull C 74/51-8º

—. *Els pastorets, o, L'adveniment de l'Infant Jesús: espectacle en cinc actes, dividits en divuit quadres*. Mataró: Edicions de la Casa Patuel, [1950?]. Top.: Rull 453-8º

—. *Els pastorets, o, L'adveniment de l'Infant Jesús: espectacle en cinc actes*. Barcelona: Millà, 1980. Top.: 833.61 Cat-12º

—. *Els pastorets, o, L'adveniment de l'Infant Jesús: espectacle en cinc actes*. Palau-solità i Plegamans: Fundació Folch i Torres, 2015. Top.: 2016-8-2021

Lluís Millà. *Carta de Millà a Ramon Folch i Camarasa amb la proposta de reeditar els Pastorets de Josep M. Folch i Torres*. Barcelona, 5 jul. 1980. Mecanoscrit. Top.: Fons Millà

Lluís Millà. *Conveni entre els hereus de Josep M. Folch i Torres i l'editor Lluís Millà per publicar "Els pastorets o L'adveniment de l'Infant Jesús"*. Barcelona, 7 oct. 1980. Mecanoscrit. Top.: Fons Millà

Els pastorets de Josep M. Folch i Torres. Terrassa, 1996. Prospecte. Top.: IV (10) C 1996

Els pastorets, o L'adveniment de l'Infant Jesús. Tarragona: Tarraco Films, 1997. Videocasset de la representació de La Salle Tarragona. Top.: 97-V 271

Josep M. Soler i Bonet. *Els pastorets: el patrimoni festiu de Manresa*. Manresa: Casal Familiar Recreatiu, 2010. Top.: 2011-8-6589

Els pastorets de Montblanc. Montblanc, 2012. Prospecte. Top.: IV (10) C Catalunya A-M

6. Els fruits d'un clàssic

Els Pastorets de Folch i Torres, constitueixen un referent. Com qualsevol clàssic, és objecte de noves versions i adaptacions teatrals, i fins i tot de creacions en altres gèneres i d'obres inspirades en alguns dels seus personatges.

Emili Xerta. *Els pastorets de J.M. Folch i Torres. I, El pam de nas al dimoni*. Disc sonor. Madrid: Iberofón, 1965. Top.: S 849

Emili Xerta. *Els pastorets de J.M. Folch i Torres. II, Les calderes de Pere Botero*. Disc sonor. Madrid: Iberofón, 1965. Top.: S 850

Ramon Folch i Camarasa. *El conte dels pastorets de Josep M. Folch i Torres*. Barcelona: Claret, 2000. Top.: 2001-4-698

Josep Bargalló Valls. *Els pastorets de Tarragona*. Tarragona: El Mèdol, 2001. Top.: 2002-8-7728

Albert Guinovart. *Els pastorets: cantata de Nadal*. Gelida: Columna, 2007. Disc sonor CD. Top.: 2008-CD 1528

Inyaqui Olarte. *Els pastorets: les fures a l'escola*. Balaguer: l'autor, 2007. Top.: 2009-8-C 10/28

Els pastorets de Porqueres: adaptació del text de Josep Ma. Folch i Torres. Anglès: Impremta Pagès, 2010. Top.: 2011-8-14546

Joan Figueres. *Becs de lloca esmicolats!: els pastorets de Granollers*. Terrassa: Temps Record, 2011. Disc sonor CD. Top.: 2012-CD 1993

Carles Mesa Soto. *Els pastorets: cantata de Nadal*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2011. Top.: 2011-4-C 153/19

Pilar Serra. *Els Pastorets: conte basat en l'obra dels Pastorets de Josep M. Folch i Torres*. Barcelona: La Galera, 2014. Top.: 2015-4-C 1/19

Biblioteca de Catalunya
Carrer de l'Hospital, 56 -08001- Barcelona
Tel. 93 270 23 00 - A/e: bustia@bnc.cat

De dilluns a divendres, de 9 a 20 h
Dissabtes, de 9 a 14 h

4. Difonent els pastorets de Folch i Torres

Els cartells dels Pastorets reflecteixen la triple línia argumental típica d'aquest gènere: la història evangèlica de la concepció i el naixement de Jesús; la lluita entre àngels i dimonis; i l'escena costumista de la vida dels pastors catalans.

Els pastorets, o, L'adveniment de l'infant Jesús. Barcelona: Círculo Cultural Español, 1947. Cartell. Top.: Ms. 6418

Pilar Villuendas. *Representació dels Pastorets, o, L'adveniment de l'Infant Jesús*. La Roca del Vallès: Residència Escolar Belloch, 1980. Cartell. Top.: IV (10) M 27

Pastorets de Josep M. Folch i Torres. Salt, 1992. Cartell. Top.: C Men 935/12

Els pastorets de Josep Ma. Folch i Torres. Falset, 1997. Cartell. Top.: C Men 438/13

Els pastorets tradicionals. Balaguer, 2009. Cartell. Top.: C Men 1681/11

5. Ressons dels pastorets de Folch i Torres

"La posada en escena dels Pastorets, any rera any, estimula l'associacionisme, l'adhesió d'un projecte comú que esdevé signe d'identitat de tota una comunitat, tant per a les persones que són protagonistes de la representació com per a aquells que cada any assumeixen el rol d'espectador" (del director Joan Castells, 2005)

Joaquim Renart. "Els pastorets d'en Folch y Torres al Teatre Romea" en: *Quadern de dibuix, 22 desembre 1918-23 març 1919*, f. 353. Top.: 096 Ren-8-14

Josep M. Folch i Torres. *Els pastorets, o, L'adveniment de l'Infant Jesús*. Barcelona: Ràdio Barcelona, 1968. Bobina sonora. Top.: RB-BO 1815

Josep M. Estévez i Bigas. "Els pastorets d'en Folch i Torres a Badalona, ahir i avui" en *Carrer dels arbres*, num. 16, p. 7-8, 1a època (1979-1981). Top.: S-4-2615 (1979-1981)

Els pastorets de Josep Maria Folch i Torres. Rubí, 1981. Prospecte. Top.: IV (10) C Catalunya O-S

Els pastorets de Calaf. Calaf, 1993. Prospecte. Top.: IV (10) o C 1918-2001

Els pastorets de Súria. Súria, 1995. Prospecte. Top.: IV (10) C Catalunya O-S

Els Pastorets de Folch i Torres, centenari d'una tradició (1916-2016)

Del 14 de desembre de 2016 al 14 de gener de 2017

